

BAŞLICA ANNE-BABA TUTUMLARI

Bir milletin geleceği hakkında kehanette bulunmak isteyenler, o milletin yetişmekte olan nesline baksalar verecekleri karar yüzde yüz isabet eder...(Anonim)

Bu yazıyı siz ailelerle bilgi ve birikimimizi paylaşmak için yazdım. Kesinlikle; Sizlerden daha başarılı ve kusursuz bir baba olduğumu iddia etmeyeceğim. Mutlaka sizler dünyanın en iyi anne babalarısınız.

Amacım sadece anne baba tutumları hakkında siz okuyuculara genel bilgiler aktarabilmektir. Anne baba ve çocuk ilişkisi; temelde anne ve babanın tutumlarına bağlıdır. Çocuklarda gözlenen bir çok uyum probleminin temelinde yeterli ve uygun olmayan ilk anne ve baba ilişkilerinin olduğu saptanmıştır. Anne ve babaların tutum ve davranışlarını oluşturan nedenler incelendiğinde tüm tavır alışlarda olduğu gibi anne ve babaların çocuklarına karşı aldıkları tavırlarında öğrenme ürünü olduğu görülmektedir.

Aşırı Koruma Tutumu:

Anne ve babanın çocuğu aşırı koruması, çocuğa gereğinden fazla kontrol ve özen göstermesi anlamına gelir. Bunun sonucunda çocuk, diğer kimselere aşırı bağımlı kendine güveni olmayan, duygusal kırıklıkları olan bir kişi olacaktır. Bu bağımlılık çocuğun yaşamı boyunca sürebilir. Aynı koruma duygusunu eşinden beklediği için de evlilikleri uzun mesafeli olamaz. Bağımlılıkla bağıllık arasındaki ince çizgiyi de iyi irdelemek gerekir.

Müdürü olduğum okulda bir öğrencimizin velisi bir gün konuşma sırasında, çocuğunun bir gün büyüüp askere gittiğinde askerde üşütüp hasta olacağı endişesinden uykularının kaçtığını anlatırdı. O günlerde öğretmenlerin ısrarı ile bu anne ikna edilerek 5 m. uzaklıktaki simitçiden simit alması zorla gerçekleştirilmişti.

Bir komşumuz diğer komşunun yarım metre boyundaki ceviz fidanını kırdığı için kavga etmişlerdi. Ceviz fidanı kavgasının diyalogu aynen şöyle idi:

1. Komşu:-Neden kırdın fidanı, küçücük fidandan ne istedin?

2. Komşu:-Benim 2 yaşında bir oğlum var, oğlum büyüyor ceviz fidanı da büyüyor. Oğlum bir gün büyüdüğünde bu fidan da ağaç olacak. Ya oğlum bu ağaca çıkar ve düşer de ölürse kim verecek hesabını...

Daha ilginç bir örnek; 15 yaşındaki bir kolej öğrencisinin (erkek öğrenci) tuvalet temizliği, tırnaklarının kesilmesi, banyosunun yaptırılması ve saçlarının taranması annesi ve babası tarafından yaptırıldığını biliyoruz.

Bu tür ailelerde; Çocuğa genellikle evde seçim hakkı verilmemektedir. Her şeye çocuk adına anne ve baba karar vermektedir.

Kazandırmak istedikleri davranışları ısrar ve aşırı şefkat yöntemini kullanarak geliştirirler. Çünkü çocuğu mutlu edememe endişesi taşımaktadırlar. Buna rağmen çocuklar daima mutsuzdurlar.

Hoşgörü Sahibi, Kabul Edici Ve Güven Verici Aile Tutumu;

Anne ve babaların çocuklarına karşı hoşgörü sahibi olmaları, bazı kısıtlamalar dışında arzularını diledikleri bir biçimde gerçekleştirmelerine için vermeleri anlamına gelir. Bu durumda birey evine dönük bir birey olacaktır.

Duygusal ve model alma boşluğu yaşamayacağı için eve dönük olacaktır diyoruz. Çünkü aradıklarının tamamını evde ailesinde bulacaktır. Hoşgörünün fazlası çocuğu bencil doyumsuz ve sınır tanımayan bir birey yapabilir. Eğer anne ve babanın hoşgörüsü normal bir düzeyde ise çocuğun kendine güvenen yaratıcı ve toplumsal bir birey olmasına yardım edilmiş olacaktır.

Bu tutumu benimseyen ailelerde;

Sevgi, saygı, huzur, güven ve şeffaflık olan ailede çocuk tüm yönleriyle kabul edilir. Anne-baba, davranışları ile çocuğa uygun birer model ve çok iyi rehberdir. Çocuğa yol gösterir, ama alacağı kararlar konusunda serbest bırakır. Ona bir çok alternatif sunulur ama seçim çocuğa aittir. Problemlere anne baba ile birlikte çözüm arayarak zamanla bu becerisini geliştirebilen çocuk, seçimlerinin sonuçlarına da kendisi katlanabilmektedir. Aile içinde kurallar ve sınırlar herkes için ve hep birlikte belirlenir ve bu sınırlar içinde çocuk özgürdür. Kuralların mantıklı açıklaması yapılır. Aile fertlerinin hepsinin eşit söz ve oy hakkı vardır. Aileyi ilgilendiren kararlar birlikte alınır. Her konuda çocuğun düşünce ve fikirleri dinlenir. Fikirleri mantıksız da olsa saygı gösterilir. Anne-baba birbirlerine ve çocuklarına karşı olan duygularında tutarlı ve nettir.

Kabul Edici, Güven Verici ve Demokratik Anne-Baba Tutumunun Çocuğun Kişilik Gelişimine Etkileri

Demokratik ve güven verici bir ortamda yetişen çocuk, kendine ve çevresine saygılı, sınırları bilen, yaratıcı, aktif, fikirlere saygı duyan, fikirlerini rahatlıkla söyleyebilen, kişilik ve davranışları

açısından dengeli, sorumluluk duyguları gelişmiş, hoşgörülü, işbirliğine hazır, arkadaş canlısı, duygusal ve sosyal açıdan dengeli ve mutlu bir birey olarak yetişir. Anne babanın tutarlı ve kararlı tutumu çocuğun kendisine ve çevresindekilere güven duygusunu geliştirir. Basit de olsa bu yaşlarda karar vermeye ve kendi başına işler yapmaya alışan çocuk, ilerde rahatlıkla kendi adına kararlar almaktadır. Kendi haklarını savunurken başkalarının haklarına da saygı duymaktadır. Ayrıca; bu tür tutuma sahip anne baba çocuğu olduğu gibi kabul eder. Bu duygularını ise çocuğu sevgi ve sevecenlikle ele alarak davranışa yansıtırlar. Kabul tutumu içinde olan anne ve baba çocuğun yeterliklerini ve ilgilerini göz önüne alır. Onun yeteneklerini geliştirecek ortam hazırlarlar. Kabul edilen çocuk sosyal, işbirliğine hazır arkadaş canlısı duygusal açıdan dengeli ve mutlu ayrıca eleştiriye tahammülü olan birey olacaktır.

Aşırı Hoşgörü Ve Düşkünlük Tutumu:

Aşırı hoşgörü ve düşkünlük çocuğu bencil yapar. O daima diğerlerinin dikkatini çekmek ister. Ayrıca kendisine hizmet edilmesini ister. (Allah benim dışındakileri bana hizmet etmesi için yaratmış felsefesi korkunçtur). Bu tür aile çocukları ev içinde ve ev dışında oldukça zayıf bir sosyal uyum gösterirler. Beş yaşındaki Ayşe genç yaşta çocuk sahibi olan bir anne babanın çocuğudur. Anne ve baba kızlarının tüm arzularını anında yerine getiren aşırı düşkünlük ve aşırı hoşgörü tutumu içinde bulunan kimselerdir. Öyle ki çocuk annesinden bir bebek isterken, farklı renkteki bir bebeği babasından da bekleyebilecek duruma gelmiştir. Bu ortam içerisinde büyümüş olan çocuk bencilleşmiş ve arkadaşları ile uyum sağlayamayan bir birey haline dönüşmüştür. Bu da yetmezmiş gibi; Zamanla izlediği korku filmlerindeki korku sahneleri ile arkadaşlarını korkutmaktan haz duyan onların oyunlarını bozan bir çocuk olmuştur. Bu sırada Ayşe anne ve babayı yönlendirme yolunda çeşitli metotlarda denemeye başlamıştır. Örneğin geçirdiği küçük bir ateşli hastalığı kullanması bunlardan biridir. "Eğer istediğimi yapmazsanız havale geçiririm bayılıyorum" şeklinde tehditlerle istediklerini gerçekleştirme yoluna gider olmuştur.

Bu tür aile çocukları; Çocuk merkezli bu tür ailelerde çocuğun yaptıkları hoş görülür ve çocuk aşırı özgür bırakılır. Aile bireyleri çocuğun isteklerine kayıtsız şartsız uydukları için çocuk genelleme yapabilir. "Annem, babam, halam, dedem.... Komşular her dediğimi yapıyor. Demek herkese her istediğimi yaptırabilirim." düşüncesi çocukta hakim olabilmektedir. Anne baba çocuğun haklarına, rollerine, özgürlüğüne, sorumluluklarına fırsat vermeli ve mutlaka sınır koymalıdır. Oysa aşırını hoşgörü tutumuna sahip ailelerde sınır yoktur.

Çocuğa neyi yapıp neyi yapmaması gerektiği anlatılmayabilir, kesin kurallar belirtilmeyebilir. Çocuk kendisine zarar verebilecek davranışlarda bile etkili denetimden uzaktır. Örneğin, çocuk yanan sobaya doğru gitmektedir. "Eli birazcık yansın sonra bir daha değil sobaya, sobanın etrafına dahi yanaşmaz." denilebilmektedir. Çocuk sobanın sıcak bir madde olduğunu ve fazla yaklaşıncı insanın canını yaktığını acı bir tecrübe ile öğrenmiş olur.

Keşke soba ile sınırlı kalabilse (uyuşturucu vs. alışkanlıkları da deneme yanılma ile öğrenirse ciddi zararlar görecektir. En pahalı öğrenme türü budur.

Anne-babalar, çok büyük bir problem olduğunda sert çıkışlarda bulunabilirler. Bazen nedenini açıklamadan ceza da verebilirler.

Aşırı Hoşgörü Aile Tutumunun Çocuğun Kişilik Gelişimine Etkileri :

Aşırı hoşgörü tutum ile yetiştirilen çocuklar bir süre sonra anne babasını denetim altına alabilmekte ve onları tehdit edebilmektedirler. Örneğin "Dediğimi yapmazsanız hasta olurum. Yemek yemem. Oyuncaklarımı kırarım..." gibi tehditlerde bulunabilir; dediği olmayınca da çoğunlukla tehditlerini uygulamaya çalışmaktadırlar. Eleştiriye açık olmadıkları için kendilerini geliştirmekte zorluk çekebilirler. Kuralsızlığa alışan çocuklar, okuldaki kurallarla karşılaşınca okula ve arkadaş çevresine uyum sağlamakta zorluk çekebilirler. Her istediğini elde ettikleri için belli bir süre sonra doyumsuzluk yaşayabilirler. Sorumluluk duygusu gelişmeyen, kırılgan, her dediğinin anında olmasını isteyen, sabırsız, şımarık, anti sosyal olabilirler. Sosyal ortama girdiklerinde ve her dediklerinin olmadığını gördüklerinde hayal kırıklıkları yaşayabilmekte, kendi kabuklarına çekilebilmekte ya da agresif olabilmektedirler. Her isteklerini yaptırmayı alışkanlık haline getirebilir ve zamanla kurallara uymakta zorluk çekebilirler.

Reddetme Tutumu:

Çocuğun bir anlamda fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılamayı aksatarak ona düşmanca duygular beslemek şeklinde tanımlanır. Bu ortamda yetişen çocuk yardım duygusundan uzak sinirli duygusal kırıklıkları olan diğerlerine özellikle kendinden küçük ve zayıflara karşı düşmanca duygular besleyen bir birey olacaktır. Örnek; Yeni çocuğu dünyaya gelen bir anne ilk çocuğunun varlığından zaman zaman eşine şikayet eder olmuş, babasının sevgisinden kıskandığından " Bu çocuk ölse hiç

üzülmeyeceğim, ya o ,ya ben diyerek reddetme duygusunu dile getirmektedir.Başka bir anne ise çocuğu doğunca özgürlüğünün kısıtlandığından şikayet etmiş ve çocuğundan nefret ettiğini dile getirmiştir.Bir baba ise doğum sırasında ölen eşinin sorumluluğunu bebeğe yükleyerek reddetme tutumu takınmıştır.

Baskı Altında Bulundurma Tutumu:

Anne ve babadan birisinin ya da her ikisinin baskısı altında kalan çocuk,nazik ve dürüst olmasına karşın,çekingen başkalarının etkisinde kolayca kalabilen aşırı hassas bir kişilik yapısına sahip olur. Suçlayan cezalandıran ve sürekli karışan anne baba çocuklarının kolayca ağlayan çocuklar olduğu görülür.Bu tür çocuklarda ayrıca isyankar tavırlar olabileceği gibi aşağılık duygusu da görülebilir.Bu tür ailelerde;Çocuğun bedensel ve ruhsal gereksinmelerini karşılamayacak kadar olumsuz duygular beslenebilir. Çocuğa şefkat, sevgi ve sıcaklık yeterince verilemeyebilir, yaptıkları eleştirilebilmektedir. Çocuğun iyi, olumlu yönleri yerine, olumsuz yönleri dikkate alınmaktadır. Otoriter yani baskıcı aile tutumunda evde söz hakkı, özgürlük ve otorite anne-babanındır. Çocuğun yaptığı her şey göze batır ve çocuk genellikle ceza almaktadır. Yaptıkları olumlu olsa da, ceza almak korkusu ile bunları söyleyemez.

Çocuklara Boyun Eğme Tutumu

Bir kısım anne ve babalar çocuklarının evde ve dışarıdaki egemenliğini kabul etmişlerdir.Bu tür ailelerde çocuk anne ve babaya yada ikisine birden hükmeder hale gelir.Çocuklar anne ve babalarına çok az saygı gösterirler.Bu çocuklar zamanla sadece anne babası ile yetinmezler dışarıdaki ya da okul,sosyal çevredeki çocuk ve bireylere de hükmetme yollarını ararlar.Bu nedenle en ciddi uyumsuzluk gösteren zaman zaman gruptan dışlanan çocuklar durumuna düşerler.Çok az sayıda arkadaşları vardır.Arkadaşları da genellikle içine kapalı kendini ifade edemeyen özgüveni düşük daha zayıf çocuklardan oluşur.

Çocuk Ayırma:

Tüm aileler bütün çocuklarını eşit düzeyde sevdiklerini iddia ederler.Ancak yapılan gözlemler bazı anne ve babaların bazı çocuklarını daha fazla en azından diğer çocuklarından daha fazla sevdiklerini göstermektedir.Bu durumdaki anne babalarda kayırma davranışı görülür.Aşırı sevgi gören çocuklar,daha çok anne ve babalarıyla oyun oynamayı yeğlerken akranlarıyla olan ilişkilerinde saldırgan ve baskıcı olabilirler.Örneğin;Dilara ailenin büyük kız çocuğudur.Küçük kız kardeşine anne ve babası tarafından daima ayrıcalıklı davranıldığını görerek büyümüştür.Dilara daima küçük görülerek küçümsemiştir. Anne ve babayı bu tutumları nedeniyle uyarılar olmuştur ancak önemsememişlerdir. Dilara üniversite yıllarında zaman zaman eve geç gelmeye ve alkol almaya başlamıştır. Evde aradığı sevgiyi dışarıda olumsuz arkadaşlarda ve çevrede aramaya başlamıştır.Ne yazık ki üniversiteden mezun olduğu ay yaşamına son vermiştir.

Mükemmeliyetçi Aile Tutumu

Mükemmeliyetçi anne baba her şeyin en iyisini çocuğundan bekler. Kendi gerçekleştiremediği yaşantıları çocuklarının gerçekleştirmesini ister. Mükemmeliyetçi anne babanın çocuğu sınıfın birincisi ve hatta okulun birincisi olmalıdır.Ayrıca çok iyi resim yapmalı,şarkı söylemeli,iyi konuşmalı,lider olmalı, iyi yüzmeli,koşmalı herkesin parmakla göstereceği örnek davranışlar sergileyen çocuk olmalıdır.İBöyle ailelerde çocuk asla çocuk olmaz.Çocukluğunu,yaşayamaz. Bu tutumda olan anne babalar çocuğu olduğu gibi kabul etmez.Onun her zaman (bir numara) olmasını isterler.Bilgi yönünden iyi yetişmiş olmasını istediği gibi bedensel,zihinsel yönden gelişmesi için özel eğitime tabii tutarlar.Çocuğun eksik olduğu kısımlar var ise özel derslerle bu yönü telafi etmeye çalışırlar.Çocuğun kaldırabileceğinden çok daha fazlası ona yüklenir. Çocuğun yanlış yapmaya kesinlikle hakkı yoktur. Mükemmeliyetçi ailelerde anne babaların kuralları ve kalıpları vardır. Çocuklarda bu kurallara uymak zorundadır. Mükemmeliyetçi anne babalar çocuklarından aşırı din, ahlak ve toplum kurallarına uyum beklerler. Kendi çocuklarına bütün çocukça davranışlar yasaklanır.Çocuğun arkadaşlarının seçimi de aileye aittir.

Örneğin:

Çocuk sonradan bir problem çıkmasına engel olmak için annesine gelerek "Anne karşı mahalleden Ahmet/Sema var, babası işçi ,onunla arkadaş olabilir miyim?" diye sorar.Anne hemen "O çocuğun ailesi iyi değil,Kendiside oldukça görgüsüz ve pis,Ahmet/Sema sana uygun bir arkadaş değil (Kişilik, görünüm,maddiyat,eğitim, aile yapısı ...ve diğer nedenler)nedeniyle o çocukla arkadaş olman uygun değil bir daha seni onun yanında dahi görmek istemiyorum." der..

Anne babalar çocuklarının kendi çocuklarına benzeyen çocuklarla arkadaşlık kurmasını isterler. Diğerleri için çocuğa kesinlikle izin vermezler. Çocuk anne babanın kurallarına ters olan hareketlerde

bulunduğunda çocuğa verilen cezalar da katı ve sert olmaktadır.Önce duygusal sömürü demagoji "Saçımı senin için süpürge ettim, hayırsız evlat,ölürsem hakkımı helal etmeyeceğim....gibi"eğer bunlar işe yaramazsa fiziksel şiddet yani dayak uygulanmaktadır. Ve tüm bunlar "Çocuğumun iyiliği için" mantığından yola çıkılarak yapılmaktadır.

Mükemmeliyetçi anne babalar çocuklarından aşırı titizlik ve temizlik beklerler.Çocuğun azıcık üstünü kirletmesi dahi büyük bir olay haline getirilir. Dört dörtlük insan projesi çocuğa çizilerek "İşte sen böyle olmalısın. " denilir.Anne babanın çocuktan beklentileri çocuğun kapasitesinin çok üstündedir.Çocuk devamlı onların istedikleri kalıba uymak zorundadır.

Evde daha çok askeri eğitim sistemi hakimdir.Sabah kalkış saat 8.00,kahvaltı 8.30...çocuğun akşam yatış saati 21.30 şeklindedir.Evde her şey bir kurala bağlanmıştır. Karne günü okuldan evden kaçan ve intihar eden öğrencileri düşünün eminim daha iyi anlayacaksınız.

Mehmet TUNGA
Eğitim Müfettişi